

УДК 616.36-002.2

DOI <https://doi.org/10.32782/pub.health.2025.2.14>

Мартинюк Галина Андріївна,

кандидат медичних наук, доцент,
завідувачка Рівненського обласного лікувально-діагностичного
гепатологічного центру КНП «Центральна міська лікарня» РМР
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7984-8358>

Хоронжевська Інна Станіславівна,

кандидат медичних наук,
доцент кафедри громадського здоров'я та фізичного виховання
Національного університету «Острозька Академія»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1837-0443>

Харитонюк Раїса Олександрівна,

кандидат медичних наук,
заступник медичного директора КНП «Центральна міська лікарня» РМР;
старший викладач кафедри громадського здоров'я та фізичного виховання
Національного університету «Острозька Академія»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8823-8972>

Бевз Тетяна Ігорівна,

PhD, лікар-гастроентеролог
Рівненського обласного лікувально-діагностичного гепатологічного
центру КНП «Центральна міська лікарня» РМР
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7197-1481>

Іванчук Олександр Андрійович,

магістр спеціальності І9 Громадське здоров'я
Національного університету «Острозька академія»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1006-1349>

СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІКУВАННЯ ГЕПАТИТУ С ПРОТИВІРУСНИМИ ПРЕПАРАТАМИ ПРЯМОЇ ДІЇ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА ПЕРІОД 2013–2023 РОКИ

Актуальність. У статті висвітлено стан дослідження проблеми лікування гепатиту С противірусними препаратами прямої дії в Рівненській області за 2013–2023 роки.

Мета роботи: проаналізувати стан лікування гепатиту С противірусними препаратами прямої дії в Рівненській області за 2013–2023 роки.

Матеріали та методи. У роботі використовувались аналітичні прийоми епідеміологічного методу, описовий, статистичний та графічні методи..

Результати. У 2020 році противірусну терапію препаратами прямої дії отримали 5,52 % хворих хронічним гепатитом С, у 2021 році – 5,61 %, в 2022 році цей показник склав 4,3 %, а в 2023 році досяг 6,48 %.

За період 2016–2023 рр. в ЛДЦ Рівненської ЦМЛ на диспансерному обліку перебувало 5 432 хворих ХГС, курс лікування противірусними препаратами прямої дії (препаратами-дженериками) отримали 1413 (26,0 %) хворих ХГС. Ефективність лікування склала 97–98%. Нижчі показники охоплення лікуванням ПППД відмічаються серед хворих ХГС Зарічненської, Радивилівської, Гоцанської, Корецької громад.

Висновки. Встановлено, що в ході виконання Державної програми лікування хворих на хронічний ГС за державні кошти та з метою реалізації Глобальної стратегії з елімінації вірусних гепатитів до 2030 року на базі РОЛДГЦ КНП «ЦМЛ» РМР станом на 01.01.2024 року було проліковано 1 413 хворих ХГС.

З метою забезпечення виконання заходів стратегії елімінації вірусних гепатитів С до 2030 р. необхідно систематично проводити аналіз повноти охоплення лікуванням ПППД пацієнтів з ХГС в цілому по області, а також серед окремих громад і закладів охорони здоров'я.

Ключові слова: вірусний гепатит С, хронічний вірусний гепатит С.

Martyniuk H. A., Khoronzhevska I. S., Kharytoniuk R. O., Bezv T. I., Ivanchuk O. A. Status of organization of hepatitis treatment with direct-acting antiviral drugs in Rivne region for the period 2013–2023

Topicality. The article highlights the state of research on the problem of treating hepatitis C with direct-acting antiviral drugs in the Rivne region for 2013–2023.

Purpose of the work: to analyze the status of hepatitis C treatment with direct-acting antiviral drugs in the Rivne region for 2013–2023

Materials and methods. The work used analytical techniques of the epidemiological method, descriptive, statistical and graphical methods.

The results. In 2020, 5.52% of patients with chronic hepatitis C received antiviral therapy with direct-acting drugs, in 2021 – 5.61%, in 2022 this figure was 4.3%, and in 2023 it reached 6.48%.

During the period 2016–2023, 5432 patients with CHC were registered in the Rivne CML LDC, 1413 (26.0%) patients with CHC received a course of treatment with direct-acting antiviral drugs (generic drugs).

The effectiveness of treatment was 97–98%.

Lower rates of coverage of DAA treatment are observed among CHC patients in Zarichnenska, Radyvylivska, Goshchanska, Koretska communities.

Conclusions. It was established that during the implementation of the State Program for the Treatment of Patients with Chronic HCV at State Funds and in order to implement the Global Strategy for the Elimination of Viral Hepatitis by 2030, 1,413 patients with HCV were treated at the ROLDHC of the KNP "CML" of the RMR as of January 1, 2024. In order to ensure the implementation of the measures of the strategy for the elimination of viral hepatitis C by 2030, it is necessary to systematically analyze the completeness of coverage of patients with HCV with DAA treatment in the region as a whole, as well as among individual communities and healthcare institutions.

Key words: viral hepatitis C, chronic viral hepatitis C.

Вступ. Гепатити В, С (ГВ і ГС) – це вірусні інфекції, які вражають печінку і можуть спричинити як гострі, так і хронічні захворювання [1; 2].

У 2016 р. ВООЗ ухвалила Глобальну стратегію сектора охорони здоров'я щодо вірусного гепатиту «На шляху до ліквідації вірусних гепатитів», де запропонувала ліквідувати вірусний гепатит як загрозу громадському здоров'ю до 2030 р. (що визначається як на 90 % досягти скорочення нових хронічних інфекцій і на 65% зниження смертності порівняно з базовим рівнем 2015 р.), а також містила дорожню карту реалізації ключових стратегій профілактики, діагностики, лікування [3; 4].

Основними джерелами інфекції ГС є особи, які мають як гострі, так і хронічні форми захворювання. Особливо важливими є носії вірусу та пацієнти з атиповими, малосимптомними формами гепатиту, які можуть залишатися непоміченими [5]. Інфікування вірусом ГС (ВГС) може статися через медичні процедури, під час яких використовуються інструменти, забруднені інфікованою кров'ю або її продуктами. До групи ризику також потрапляють пацієнти з гемофілією та ті, хто проходить процедуру гемодіалізу. Передача ВГС можлива також через вживання наркотиків. Інфекція ГС інколи може передаватися статевим шляхом, проте ризик зараження збільшується при наявності великої кількості сексуальних партнерів [6; 7].

Гостра інфекція ГС (ГГС) зазвичай протікає безсимптомно й у ряді випадків не призводить до небезпечного для життя захворювання. ВООЗ

зазначає, що приблизно у 30 % (15–45 %) інфікованих вірусом гепатиту С (ВГС) протягом шести місяців після зараження досягається спонтанне вилікування.

У інших 70 % (55–85 %) розвивається хронічна інфекція ГС (ХГС). При ХГС ризик розвитку цирозу печінки протягом наступних 20 років становить від 15 до 30 %.

За оцінками ВООЗ, у 2019 р. від ГС померло близько 290 000 осіб, головним чином внаслідок цирозу печінки та гепатоцелюлярної карциноми (первинного раку печінки).

В даний час ефективної вакцини проти гепатиту С немає, проте сучасні протівірусні препарати прямої дії (ПППД) дозволяють повністю виліковувати гепатит С більш ніж у 95 % випадків, однак рівень доступу до діагностики та лікування залишається все ще недостатнім.

ВООЗ рекомендує проводити терапію на основі пангенотипних ПППД всім дорослим, підліткам та дітям віком понад 3 роки з хронічною інфекцією гепатиту С.

У 2019 р. Україна приєдналася до Глобальної стратегії з елімінації вірусних гепатитів і ухвалила державну стратегію протидії ВІЛ-інфекції, туберкульозу та вірусним гепатитам до 2030 року [8; 9].

Її головні цілі – це запобігання та діагностика 90 % випадків вірусного гепатиту С у людей, які хворіють на це захворювання і не знають про це, а також доступ до програм лікування. Держава забезпечує ефективним лікуванням пацієнтів, яким було встановлено діагноз ГС.

У Стратегії зазначається, що за оціночними даними, до 5 % населення України інфіковано вірусним гепатитом С.

Сьогодні Вірусний гепатит С – виліковне захворювання і основним завданням держави є надання доступу до лікування не менше 80 % інфікованих осіб до 2030 р. Доступ до лікування є ефективним засобом попередження інфікування нових пацієнтів.

Станом на 01.01.2019 р. в Україні під медичним наглядом перебувало 82 654 пацієнтів з хронічним гепатитом С. Для реалізації програми елімінації вірусного гепатиту С має здійснюватися лікування для щонайменше 60 000 хворих щорічно.

Сучасні противірусні препарати прямої дії (ПППД) дозволяють вилікувати понад 95 % пацієнтів з хронічним ГС (ХГС). В Україні ефективні лікарські засоби для лікування ХГС закуповуються коштом державного бюджету. У грудні 2024 р. в Україну була доставлена партія препаратів софосбувір / велпатасвір для лікування ХГС – для лікування 500 пацієнтів, що потребують першочергового лікування [10].

Мета та завдання роботи: проаналізувати стан лікування гепатиту С противірусними препаратами прямої дії в Рівненській області за 2013–2023 роки.

Матеріали та методи. Аналізували захворюваність гострим гепатитом С (ГГС), вперше виявленим хронічним гепатитом С (ВВ ХГС) та поширеність хронічного гепатиту С (ХГС) серед населення Рівненської області шляхом вивчення статистичних форм звітності про окремі інфекційні та паразитарні захворювання за період 2013–2023 рр. №1(місячна), №2 (річна), та даних диспансерного обліку хворих хронічним гепатитом С Рівненського обласного лікувально-діагностичного гепатологічного центру КНП «Центральна міська лікарня» Рівненської міської ради (РОЛДГЦ КНП «ЦМЛ» РМР) та КП «Обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Рівненської обласної ради (КП «ОІАЦМС» РОР) за 2013–2023 рр. Оцінювали охоплення противірусним лікуванням хворих хронічним гепатитом С в Рівненській області.

Результати дослідження. У 2020 р. лауреатами Нобелівської премії з фізіології та медицини стали троє дослідників за «відкриття вірусу гепатиту С»: Гарві Дж. Альтер (Harvey J. Alter), Майкл Гоутен (Michael Houghton) та Чарльз М. Райс (Charles M. Rice). Дослідження цих вчених дали людству неоціненну користь, що дозволило розробити ефективні методи діагностики та заходи з профілактики і лікування ГС [11].

За даними ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України» (ЦГЗ МОЗ України), сьогодні в Україні діє державна програма лікування ГВ та ГС, у межах якої лікарські засоби закуповуються за кошти державного бюджету та розподіляються у всі регіони. Кожен громадянин України з підтвердженим діагнозом ГВ або ГС може отримати необхідне лікування безоплатно [12].

ЦГЗ МОЗ України зазначає, що лікування ВГ надається у 209 закладах охорони здоров'я, де лікування ВГ (за винятком лікування складних категорій пацієнтів) переважно здійснюється будь-яким лікарем, який пройшов відповідне навчання. Сучасне лікування ХГВ і ХГС значно покращилось завдяки новим противірусним препаратам, які мають високу ефективність і меншу кількість побічних ефектів. Препарати з діючою речовиною софосбувір / велпатасвір, які застосовуються в Україні для лікування ХГС, є пангенотипні, тобто ефективно діють одразу на всі генотипи HCV, мають високий профіль безпеки та зазвичай добре переносяться пацієнтами, ефективність курсу лікування доведена і становить понад 90%. Для лікування ХГВ в Україні застосовують препарат тенофовір [7]. В Рівненській області лікування хворих ХГС проводиться в РОЛДГЦ КНП «ЦМЛ» РМР (завідувачка Мартинюк Г.А.)

Дані захворюваності вперше виявленими гострим та хронічним вірусним гепатитом С (ГГС, ХГС) серед населення Рівненської області та України за 2013–2023 рр. представлені на рисунку 1.

Результати дослідження показали, що захворюваність ГГС в Рівненській області за досліджуванний період коливалась з 0,26 випадків на 100 тисяч населення в 2020 р. до 1,22 в 2023 р. Показники захворюваності вперше виявленим ХГС були значно вищі і становили 3,2 (у 2021 р.) та 8,11 (2023 р.) і 13,19 (2016 р.).

В той же час, результати спостереження продемонстрували, що в Рівненській області показники поширеності (превалентності) ХГС значно перевищували показники захворюваності гострим та вперше виявленим хронічним гепатитом С (наприклад, у 49,5 рази в 2023 р. та 105,7 рази у 2021 р.).

Дані поширеності (превалентності) хронічного гепатиту С серед населення Рівненської області за 2020–2023 роки представлені на рисунку 2.

В ході виконання державної програми лікування хворих на хронічний ВГС за державні кошти та з метою реалізації Глобальної стратегії з елімінації вірусних гепатитів В та С,

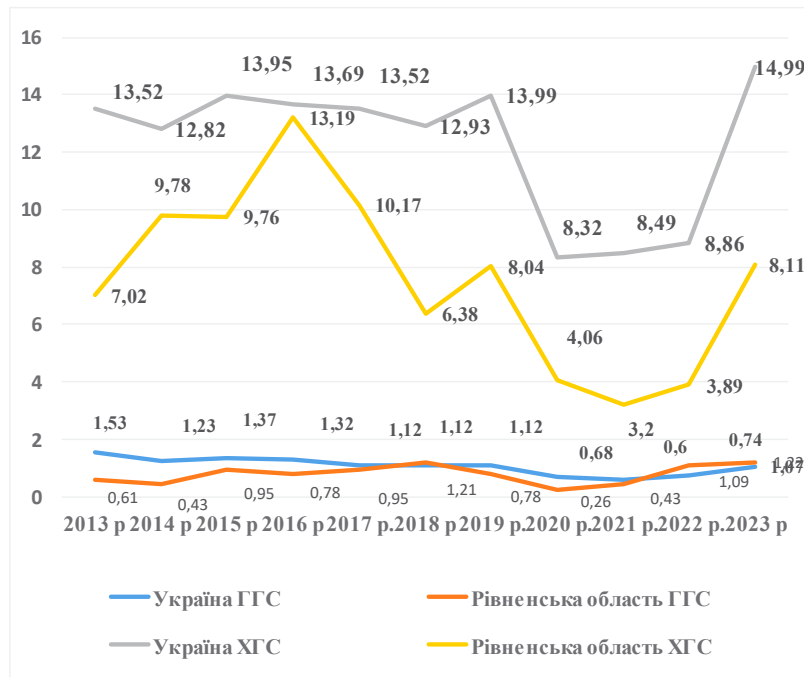

Рис. 1. Захворюваність гострим гепатитом С (ГГС) та вперше виявленим хронічним гепатитом С (ХГС) населення Рівненської області та України за 2013–2023 рр.

до 2030 року на базі РОЛДГЦ КНП «ЦМЛ» РМР станом на 01.01.2024 року було проліковано 1 413 осіб з діагнозом: «Хронічний вірусний гепатит С», з них (від лютого 2022 р.) – 54 військовослужбовців (рис. 3). Якщо у 2015 р. було проліковано 27 хворих, то у 2020 р. проліковано 229 хворих, що було в 8,48 рази більше, ніж в 2015 р. У 2022 р. ПППД проліковано 249 пацієнтів на 14,86 % менше, ніж у 2021 р. (249). У 2023 р. охоплено лікуванням ПППД 344 хворих, що було на 38,37 % більше, ніж в 2022 р.

Станом на 01.10.2024, хворі ХГС отримували лікування Софосбувір + Велпатасвір (24 пацієнти (КНП «ЦМЛ» РМР – 18 пацієнтів; КП «ОІАЦМС» РОР – 6 пацієнтів) (рис. 3).

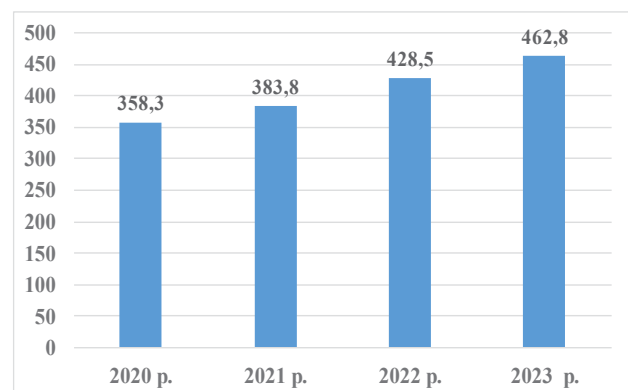

Рис. 2. Поширеність (превалентність) хронічного гепатиту С (ХГС) за 2020–2023 роки (в показниках на 100 тисяч населення)

Рис. 3. Кількість пацієнтів з хронічним гепатитом С (ХГС), які отримали протівірусну терапію препаратами прямої дії в Рівненській області за 2013–2023 роки (в абсолютних числах)

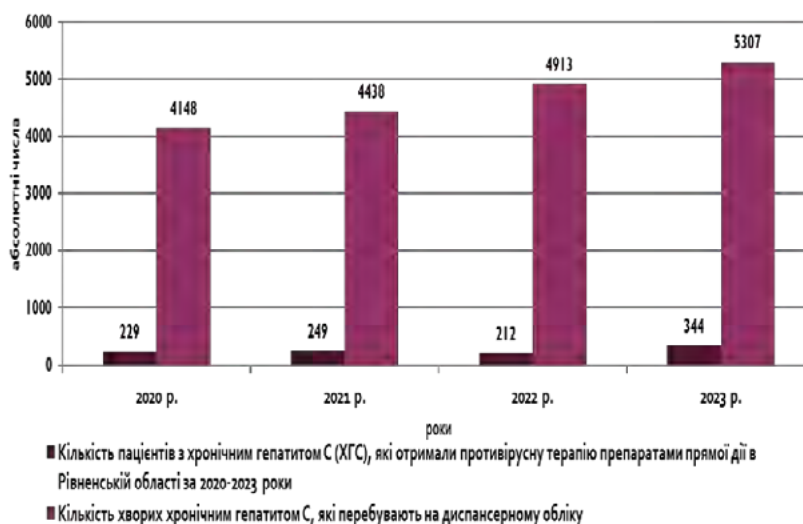

Рис. 4. Кількість пацієнтів з хронічним гепатитом С (ХГС), які отримали протівірусну терапію препаратами прямої дії в Рівненській області за період 2020–2023 рр. в порівнянні з кількістю хворих хронічним гепатитом, які перебувають на диспансерному обліку (в абсолютних числах)

Аналіз охоплення протівірусним лікування препаратів прямої дії хворих ХГС за 2020–2023 рр. показав, що у 2020 р. протівірусну терапію препаратами прямої дії отримали 5,52 % хворих хронічним гепатитом С, у 2021 р. – 5,61 %, в 2022 р. цей показник склав 4,3 %, а в 2023 р. досяг 6,48 % (рис. 4).

За період 2016–2023 рр. в РОЛДГЦ КНП «ЦМЛ» РМР ЛДЦ на диспансерному обліку перебувало 5 432 хворих ХГС, курс лікування протівірусними препаратами прямої дії (препаратами-джереніками) отримали 1 413 (26,0 %) хворих ХГС. Ефективність лікування склала 97–98%.

Нижчі показники охоплення лікуванням ПППД відмічаються серед хворих ХГС Заріч-

ненської, Радивилівської, Гоцанської, Корецької громад.

Висновки. Таким чином, наше дослідження показало, що в ході виконання Державної програми лікування хворих на хронічний ГС за державні кошти та з метою реалізації Глобальної стратегії з елімінації вірусних гепатитів до 2030 року на базі РОЛДГЦ КНП «ЦМЛ» РМР станом на 01.01.2024 року було проліковано 1 413 хворих ХГС.

З метою забезпечення виконання заходів стратегії елімінації вірусних гепатитів С до 2030 р. необхідно систематично проводити аналіз повноти охоплення лікуванням ПППД пацієнтів з ХГС в цілому по області, а також серед окремих громад і закладів охорони здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Hepatitis B. World Health Organization. 23 July 2025. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-b>
2. Hepatitis C. World Health Organization. 25 July 2025. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-c>
3. Global Burden of Disease Collaborative Network. Global Burden of Disease Study 2019. URL: <https://ourworldindata.org/grapher/hepatitis-b-incidence-sdgs>
4. Global health sector strategy on viral hepatitis 2016–2021. TOWARDS ENDING VIRAL HEPATITIS. World Health Organization. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/246177/WHO-HIV-2016.06-eng.pdf?sequence=1>
5. Сергеева Т. А., Шагинян В. Р., Іваськів О. С. П'ять років офіційної реєстрації хронічних вірусних гепатитів в Україні: статистика та епідеміологічні особливості поширення. *Інфекційні хвороби сучасності: етіологія, епідеміологія, діагностика, лікування, профілактика, біологічна безпека* : матеріали конференції, присвяченої щорічним «Читанням» пам'яті акад. Л. В. Громашевського. Київ, 2015. С. 76–77.
6. Інфекційні хвороби : підручник / О. А. Голубовська, М. А. Андрейчин, А. В. Шкурба та ін. ; за ред. О. А. Голубовської. Київ : Медицина, 2018. 688 с
7. Хоронжевська І. С., Юхимчук Ю. М. Стан захворюваності вірусними гепатитами А, В, С у Львівській області за 2019–2023 роки. *Public Health Journal*. 2024. Вип. 2(6). С. 114–123. <https://journals.ostroh-academy.lv.ua/index.php/publichealth/article/view/89>

8. Вірусні гепатити В та С, як загроза громадському здоров'ю. Центр громадського здоров'я. URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/FINAL_MS_F_2020_22_Januar_small_presentation.pdf
9. Звіт про вірусні гепатити 2020. Центр громадського здоров'я. URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/A4_zvit_pupuyutsh_online_zamina.pdf
10. Річний звіт центру громадського здоров'я МОЗ України. Національна відповідь програм протидії ВІЛ, ТБ, ВГ та надання ЗПТ в умовах широкомасштабного вторгнення росії. Центр громадського здоров'я. URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/National_response_HIV_TB_VH_SMT_war_2023_UKR.pdf
11. Nobel Prize in Physiology or Medicine 2020. The Nobel Prize. 2020. URL: <https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2020/press-release/>
12. Національна відповідь програм протидії ВІЛ, ТБ, ВГ та ЗПТ на широкомасштабне вторгнення росії : Звіт Центру громадського здоров'я. 2022 р. 56 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1FUGL8nT_ewUr536-b1fVEVbz3yq_SN3M/view

REFERENCES:

1. World Health Organization. (2025, July 23). Hepatitis B. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-b> [in English].
2. World Health Organization. (2025, July 25). Hepatitis C. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-c> [in English].
3. Global Burden of Disease Collaborative Network. Global Burden of Disease Study 2019. Retrieved from <https://ourworldindata.org/grapher/hepatitis-b-incidence-sdgs> [in English].
4. World Health Organization. (2016). Global health sector strategy on viral hepatitis 2016–2021. TOWARDS ENDING VIRAL HEPATITIS (WHO/HIV/2016.06). Retrieved from <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/246177/WHO-HIV-2016.06-eng.pdf?sequence=1> [in English].
5. Serhieieva, T. A., Shahinian, V. R., & Ivaskiv, O. S. (2015). P'iat rokov ofitsiinoi reiestratsii khronichnykh virusnykh hepatytiv v Ukraini: statystyka ta epidemiolohichni osoblyvosti poshyrennia [Five years of official registration of chronic viral hepatitis in Ukraine: Statistics and epidemiological features of prevalence]. In: *Infektsiini khvoroby suchasnosti: etiologiia, epidemiologiia, diahnozyka, likuvannia, profilaktyka, biolohichna bezpeka* [Infectious diseases of our time: Etiology, epidemiology, diagnosis, treatment, prevention, biological safety]. (pp. 76–77). Kyiv. [in Ukrainian]
6. Holubovska, O. A., Andreichyn, M. A., Shkurba, A. V., et al. (2018). Infektsiini khvoroby [Infectious diseases] (O. A. Holubovska, Ed.). Medytsyna. [in Ukrainian]
7. Khoronzhevska, I. S., & Yukhymchuk, Yu. M. (2024). Stan zakhvoriuvanosti virusnymy hepatytamy A, B, C u Lvivskii oblasti za 2019–2023 roky [The state of morbidity of viral hepatitis A, B, C in the Lviv region for 2019–2023]. *Public Health Journal*, 2(6), 114–123. <https://journals.ostroh-academy.rv.ua/index.php/publichealth/article/view/89> [in Ukrainian]
8. Tsentri hromadskoho zdorovia [Center for Public Health]. Virusni hepatyty V ta S, yak zahroza hromadskomu zdorov'iu [Viral hepatitis B and C as a threat to public health]. Retrieved from https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/FINAL_MS_F_2020_22_Januar_small_presentation.pdf [in Ukrainian]
9. Tsentri hromadskoho zdorovia [Center for Public Health]. Zvit pro virusni hepatyty 2020 [Report on viral hepatitis 2020]. Retrieved from https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/A4_zvit_pupuyutsh_online_zamina.pdf [in Ukrainian]
10. Tsentri hromadskoho zdorovia MOZ Ukrainy [Center for Public Health of the Ministry of Health of Ukraine]. Richnyi zvit tsentru hromadskoho zdorovia MOZ Ukrainy. Natsionalna vidpovid proham protydii VIL, TB, VH ta nadannia ZPT v umovakh shyrokomasshtabnoho vtorhnennia rosii [Annual report of the Center for Public Health of the Ministry of Health of Ukraine. National response of HIV, TB, VH, and SMT programs in the context of Russia's full-scale invasion]. Retrieved from https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/National_response_HIV_TB_VH_SMT_war_2023_UKR.pdf [in Ukrainian]
11. The Nobel Prize. (2020). Nobel Prize in Physiology or Medicine 2020. Retrieved from <https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2020/press-release/> [in English]
12. Tsentri hromadskoho zdorovia [Center for Public Health]. (2022). Natsionalna vidpovid proham protydii VIL, TB, VH ta ZPT na shyrokomasshtabne vtorhnennia rosii [National response of HIV, TB, VH, and SMT programs to Russia's full-scale invasion]. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1FUGL8nT_ewUr536-b1fVEVbz3yq_SN3M/view [in Ukrainian]

Отримано: 07.07.2025
Рекомендовано: 14.08.2025
Опубліковано: 29.12.2025